

ΡΑΙΝΕΡ ΜΑΡΙΑ ΡΙΛΚΕ

Ἡ Δευτέρα Παρουσία

Ἀπὸ τὸ σημειωματᾶριο ἑνὸς μοναχοῦ

Μετάφραση

ΚΩΣΤΑΣ ΚΟΥΤΣΟΥΡΕΛΗΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ΚΙΧΛΗ

SIE WERDEN ALLE wie aus einem Bade
aus ihren mürben Gräften auferstehn;
denn alle glauben an das Wiedersehn,
und furchtbar ist ihr Glauben, ohne Gnade.

Sprich leise, Gott! Es könnte einer meinen,
daß die Posaune deiner Reiche rief;
und ihrem Ton ist keine Tiefe tief:
da steigen alle Zeiten aus den Steinen,
und alle die Verschollenen erscheinen
in welken Leinen, brüchigen Gebeinen
und von der Schwere ihrer Schollen schief.
Das wird ein wunderliches Wiederkehren
in eine wunderliche Heimat sein;
auch die dich niemals kannten, werden schrein
und deine Größe wie ein Recht begehren:
wie Brot und Wein.

Allschauender, du kennst das wilde Bild,
das ich in meinem Dunkel zitternd dichte.
Durch dich kommt Alles, denn du bist das Tor, —
und Alles war in deinem Angesichte,
eh es in unserm sich verlor.
Du kennst das Bild vom riesigen Gerichte:

Ein Morgen ist es, doch aus einem Lichte,
das deine reife Liebe nie erschuf,
ein Rauschen ist es, nicht aus deinem Ruf,

ΟΠΩΣ ΛΟΥΟΜΕΝΟΙ ἀπ' τὸ λουτρό, ἔτσι ὅλοι
ἀπ' τὸ σαθρό τους μνημα θὰ ἐγερθοῦν·
πιστεύουν βλέπεις σὲ μιὰ δεύτερη ζωὴ
κι εἶναι ἡ πίστη τους ἀνήλεη καὶ φρικτὴ.

Μίλα σιγά, Θεέ! Νὰ μὴ νομίσουν
ὅτι ἡ σάλπιγγα τῆς Βασιλείας σου καλεῖ·
τρυπάει ὁ ἦχος της κατάβαθα τὴ γῆ:
κι ὅλοι οἱ καιροὶ ἀπ' τὴν πέτρα θὰ ξυπνήσουν,
ὅλοι οἱ χαμένοι θὰ φανερωθοῦν
μ' ἓνα κουρέλι ἀπὸ τὸ σάβανο ντυμένοι,
κάτω ἀπ' τὸ βάρος τῆς ταφόπλακας σκυφτοί.
Θὰ εἶναι ἀλλόκοτος αὐτὸς ὁ γυρισμὸς
σὲ μιὰ τόσο ἀλλόκοτη πατρίδα·
κι αὐτοὶ ποὺ δὲν σὲ πρόλαβαν ἀκόμη, μὲ κραυγὴ
ἀπὸ τὴ δόξα σου μερίδιο θ' ἀπαιτήσουν:
ἀπὸ τὸν Ἄρτο καὶ τὸν Οἶνο μιὰ μερίδα.

Ἦ Παντεπόπτη, τὴ γνωρίζεις τὴν εἰκόνα
ποὺ μὲς στὸν ζόφο μου ριγώντας πλάθω.
Ὅλα ἀπὸ σὲ πηγάζουν, γιὰ ὅλα ἐσύ 'σαι ἡ θύρα —
τὸ Πᾶν μὲς στὴ μορφὴ σου ὑπῆρχε ἤδη,
προτοῦ νὰ γίνεῖ ἡ δικὴ μας μοίρα.
Ξέρεις τῆς ἔσχατης τῆς Κρίσης τὴν εἰκόνα:

Εἶναι πρωί, ὅμως μ' ἓνα φῶς
ποὺ οὐδέποτε ἔπλασε ἡ μεστή σου ἀγάπη,
ἓνας ἀχός, μὰ ὄχι ἀπ' τὴ δικὴ σου τὴ φωνή,

ein Zittern, nicht von göttlichem Verzichte,
ein Schwanken, nicht in deinem Gleichgewichte.
Ein Rascheln ist und ein Zusammenraffen
in allen den geborstenen Gebäuden,
ein Sichentgelten und ein Sichvergeuden,
ein Sichbegatten und ein Sichbegaffen,
und ein Betasten aller alten Freuden
und aller Lüste welke Wiederkehr.
Und über Kirchen, die wie Wunden klaffen,
ziehn schwarze Vögel, die du nie erschaffen,
in irren Zügen hin und her.

So ringen sie, die lange Ausgeruhten,
und packen sich mit ihren nackten Zähnen
und werden bange, weil sie nicht mehr bluten,
und suchen, wo die Augenbecher gähnen,
mit kalten Fingern nach den toten Tränen.
Und werden müde. Wenige Minuten
nach ihrem Morgen bricht ihr Abend ein.
Sie werden ernst und lassen sich allein
und sind bereit, im Sturme aufzusteigen,
wenn sich auf deiner Liebe heitrem Wein
die dunklen Tropfen deines Zornes zeigen,
um deinem Urteil nah zu sein.
Und da beginnt es, nach dem großen Schrein:
das übergroße fürchterliche Schweigen.

Sie sitzen alle wie vor schwarzen Türen
in einem Licht, das sie, wie mit Geschwüren,
mit vielen grellen Flecken übersät.
Und wachsend wird der Abend alt und spät.
Und Nächte fallen dann in großen Stücken
auf ihre Hände und auf ihren Rücken,
der wankend sich mit schwarzer Last belädt.
Sie warten lange. Ihre Schultern schwanken

εἶναι ἓνα ρίγος, μὰ ὄχι ἐμπρὸς στὴ θεία σου Δίκη,
ἔξω ἀπ' τὴ θεία ἰσοροπία ἓνας σεισμός,
μιὰ χλαλοὴ ὑπόκωφη, ἓνας γδοῦπος,
ἓνας στὰ δώματα τὰ πέτρινα τριγμός,
εἶναι τῶν ἄπληστων, τῶν ἄσωτων ἢ νίκη,
τῶν χαύνων ἢ ἀδειανὴ ματιά, τῶν στείρων ὁ σπασμός,
εἶναι ἓνα ξύπνημα σβησμένων ἡδονῶν,
ξεθυμασμένων τέρψεων ἢ νέα ἢ γένηνα.
Καὶ ἀπὸ ναοὺς ἐπάνω σὰν πληγὴ ἀνοιχτοὺς
μαῦρα πουλιὰ πετοῦν δαιμονισμένα,
πλάσματα ὄχι τῶν δικῶν σου τῶν χειρῶν.

Οἱ πρὸ αἰώνων κοιμηθέντες πολεμοῦν,
καὶ ἀγωνίζονται μὲ τὰ γυμνά τους δόντια
κι ἀνατριχιάζουνε ποὺ δὲν αἰμορραγοῦν,
κι ἐκεῖ, στὶς κόγχες τῶν ματιῶν, ζητοῦν νὰ βροῦν
τὰ δάκρυά τους ποὺ ὁ καιρὸς ἔχει σκοτώσει.
Καὶ ἀποκάνουν. Μόλις πάει νὰ τοὺς γελάσῃ ἢ αὐγὴ,
κι ἀμέσως δύση ζοφερὴ τοὺς ἔχει ζώσει.
Καὶ ὠχριοῦν, καὶ δὲν μιλοῦν, καὶ καρτεροῦν
μὲ νέα ὄρμη νὰ ἀναστηθοῦν ξανά,
ὅταν ἡ ὀργὴ σου σὰν σταγόνα σκοτεινὴ
τὸν διάφανο οἶνο τῆς ἀγάπης σου θολώσει,
ἐμπρὸς σ' ἐσένα, τὸν Κριτὴ τους, νὰ βρεθοῦν.
Κι ἐκεῖ μπροστά, μετὰ τὴν κοσμοχαλασιά:
μιὰ τρομερὴ σιωπὴ πελώρια ξεκινᾷ.

Στέκονται ὅλοι σὰν σὲ μαύρη πύλη ἐμπρός·
ὅμοιο μὲ ἀπόστημα ἓνα ἀρρωστημένο φῶς
μὲ ὀξεῖς λεκέδες πλῆθος τοὺς σφραγίζει.
Γέρνει ἢ ὦρα καὶ γερνάει ἢ βραδιά.
Νύχτα πάνω στὴ νύχτα ἀνταριασμένη
στοιβάζεται στὴ ράχη τους βαριά,
κι αὐτὴ ἀπ' τὸ φορτίο τὸ πολὺ λυγίζει.
Καὶ καρτεροῦν. Κυρτώνουν οἱ ὄμοι,

unter dem Drucke wie ein dunkles Meer,
sie sitzen, wie versunken in Gedanken,
und sind doch leer.

Was stützen sie die Stirnen?

Ihre Gehirne denken irgendwo
tief in der Erde, eingefallen, faltig:
Die ganze alte Erde denkt gewaltig,
und ihre großen Bäume rauschen so.

λὲς τὸ σκοτάδι τοῦ πελάγους πῶς σηκώνουν.
Καὶ στέκουν μὲς στὶς σκέψεις βυθισμένοι,
κι ὅμως κενοὶ καὶ ἄδριοι ἀκόμη.
Τὰ μέτωπά τους τί τὰ ὀρθώνουν;
Ὁ νοῦς τους κάπου ἄλλοῦ λουφάζει,
βαθιὰ στὴ γῆ ρυτιδιασμένος καὶ σκυφτός:
Ὅλη ἢ γέρικη ἢ γῆ νοῦς εἶναι πὺρ στενάζει
καὶ πὺρ θροῖζει ὅπως θροῖζει ἓνας δρυμός.

ΕΠΙΛΟΓΙΣΜΑ

[...]

Τὸ ποίημα ξεκινᾷ μὲ τὴν εἰκόνα τῆς ἔγερσης τῶν νεκρῶν. Ἡ περιγραφή φέρνει στὸν νοῦ μοτίβα τῆς Δευτέρας Παρουσίας ἀπὸ τὴ χριστιανικὴ τέχνη ὅλων τῶν ἐποχῶν. Σὲ ἀντίθεση μ' ἐκεῖνα ὡστόσο, στὸν Ρίλκε ἡ μέλλουσα ἔγερση τῶν νεκρῶν εἶναι μονότροπα καὶ ἀποκλειστικὰ ζοφερή. Ὁ πάταγος κι ὁ ὄρυμαγδός, ὁ ἀνηλεὲς διαγκωνισμὸς τῶν νεκρῶν, τὰ συνώνυμα τῆς φρίκης κυριαρχοῦν. Ἡ ἴδια ἢ πίστη τῶν νεκρῶν στὴ δυνατότητα τῆς Ἀνάστασης χαρακτηρίζεται ἀποτρόπαιη. Κι αὐτὴ εἶναι μόνο ἡ ἀρχή. Ἡ πραγματικὴ δοκιμασία δὲν ἔχει ἀκόμη ξεκινήσει: ἡ ἀναμονὴ τῆς ἔσχατης ἐτυμηγορίας, ἡ ἀγωνία γιὰ τὴν ἐκπλήρωση τῆς θείας ἐπαγγελίας. Παραταγμένα στὸ κατώφλι τῆς Ἐδέμ, τὰ πλήθη τῶν νεκρῶν ἄλαλα ἀδημονοῦν.

Ἐμπρὸς σὲ τέτοιο θέαμα, ἀναρωτιέται ὁ μοναχὸς μας, μήπως καὶ ὁ ἴδιος ὁ θεὸς δὲν πρέπει νὰ αἰσθάνεται φόβο; Γιατὶ ὅλα αὐτὰ δὲν εἶναι ἔργο δικό του, ἀλλὰ συντελοῦνται παρὰ τὴ βούλησή του καὶ εἶναι ἀνήμερος νὰ τὰ ἀποτρέψει. Ὁ θεὸς αὐτοῦ τοῦ ποιήματος εἶναι ἕνας θεὸς λειψός: παντογνώστης, ὄχι ὅμως καὶ παντοδύναμος. Στὴν ἀρχή, ὁ μοναχὸς τὸν παρακαλεῖ νὰ μιλάει ψιθυριστὰ ὥστε νὰ μὴν ἐπισπεύσει κατὰ λάθος τὴν ἔγερση τῶν νεκρῶν: τίποτε χειρότερο, τίποτε πιὸ ἐπικίνδυνο ἀπὸ τὴν ἀναρρίπηση τῆς ἐλπίδας. Ἀργότερα, θὰ τοῦ ζητήσει εὐθέως ν' ἀναβάλλει τὴν ἔλευση τῆς Κρίσης. Τὸν παρακινεῖ μάλιστα νὰ στείλει στὸν κόσμο ἕναν δεῦτερο Μεσσία. Τούτῃ τὴ φορά, ὄχι γιὰ νὰ εὐαγγελιστεῖ τὴ νίκη ἐπὶ τοῦ θανάτου, ἀλλὰ γιὰ νὰ σβήσει αὐτὴ τὴν ὀλέθρια προσδοκία ἀπὸ τίς καρδιές τῶν ἀνθρώπων.

Ὁ Ἀντιμεσσίας τῆς «Δευτέρας Παρουσίας» εἶναι μιὰ μορφή νιτσεικὴ, ἕνας Ὑπεράνθρωπος βγαλμένος ἀπὸ τὶς σελίδες μιᾶς *graya scienza*, ἕνα ὄν πού σφύζει ἀπὸ πάθος καὶ ἐπείγεται νὰ γιορτάσει, ὄχι ἐπειδὴ ἀγνοεῖ ἀλλὰ ἐπειδὴ γνωρίζει ὅτι ἡ ὕπαρξή του εἶναι τρωτὴ καὶ ληξιπρόθεσμη. Κόλαση δὲν εἶναι ὁ θάνατος, λέει τὸ εὐαγγέλιό του· Κόλαση εἶναι ἡ πίστη στὸν θρίαμβο ἐπὶ τοῦ Ἄδη· Κόλαση εἶναι ὁ πόθος τοῦ Παραδείσου καὶ τῆς αἰωνιότητος γιατί ἀπαξιώνει τὴ χαρὰ τῆς ζωῆς καὶ μᾶς κάνει τρωτοὺς στὸν φόβο τῆς φθορᾶς καὶ τοῦ θανάτου. Κόλαση εἶναι προπάντων ἡ ἀναυδὴ προσδοκία τῶν νεκρῶν. Ἐμπρὸς στὸ τραγούδι τῆς σιωπῆς τους, ἔμπρὸς στὴν ἀνυπομονησία ὄλων ἐκείνων πού ἔθυσαν στὸν βωμὸ τῆς ἐλπίδας, ὁ θεὸς στέκει μόνος καὶ ἀβοήθητος.

Ἀκόμη καὶ ἂν εἶχε ὄντως τὴ δυνατότητα νὰ κάνει πράξη τὴν ἐπαγγελία του, ἂν εἶχε στ' ἀλήθεια τὴ δύναμη, στέλνοντας ξανὰ τὸν γιό του στὸν κόσμον νὰ διασκεδάσει τὸ φάσμα τοῦ θανάτου, αὐτὸ δὲν θὰ ἰσοδυναμοῦσε μὲ τὴν κατίσχυση καὶ τὸν θρίαμβό του. Ἀντιθέτως, ὁ ἐρχομὸς τῆς Βασιλείας του θὰ σήμαινε τὴν αὐτοκατάλυση, τὴν αὐτομηδένιση τῆς αὐθεντίας του. Ἡ ἔλευση μιᾶς αἰώνιας καὶ ἀδιατάρακτης γαλήνης θὰ σήμαινε τὴ λύση τοῦ μυστηρίου τοῦ κόσμου, τὴν καθήλωσή του στὰ δεσμὰ μιᾶς νεκρῆς καὶ ὀριστικῆς ἀκινήσιας. Στὸ κοσμικὸ δρᾶμα ὅπου ὁ θεὸς πρωταγωνιστεῖ, ἡ Δευτέρα Παρουσία εἶναι ἡ ἀκροτελεύτια πράξη, ἡ ἔσχατη ἐμφάνιση τοῦ πρωταγωνιστῆ στὴ σκηνή. Μὲ ἄλλα λόγια: ὁ θάνατός του.

[...]